

Георги Карасимеонов (Ред.)

БАРОМЕТЪР

Политическите партии в България

Година 14, брой 1, Януари-Март 2014

- Политическата ситуация в началото на годината бе динамична и напрегната. Отношенията между основните политически партии в страната остават крайно изострени, като тази тенденция вероятно ще се задълбочава в навечерието на изборите за Европейски парламент. Въпреки спирането на анти-правителствените протести общественото доверие към кабинета на Орешарски продължава да бъде ниско. Парламентарната подкрепа за него на този етап остава стабилна, въпреки епизодичните пререкания между БСП и ДПС.
- Решенията на Националната конференция на ГЕРБ с избора на двама нови зам.-председатели в лицето на Йорданка Фандъкова и Димитър Николов, показват опит за ограничаване влиянието на Цветан Цветанов в партията. От друга страна, с този ход Бойко Борисов прави опит за промяна в облика на ГЕРБ, която е възприемана като лидерска и авторитарна.
- БСП е изправена пред сериозни вътрешнопартийни изпитания в навечерието на предстоящите избори. Решението на Георги Първанов да издигне алтернативна листа, оглавена от Ивайло Калфин, води до отлив на симпатизанти от БСП. Този отлив засега не е съществен, но може да се окаже решаващ за това кой ще спечели първото място на изборите.

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
Анализи

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Политическата ситуация.....	2
2. Състояние и развитие на партийната система.....	6
2.1. Тенденции в парламентарно представените политически партии.....	6
2.1.1. ГЕРБ.....	6
2.1.2. БСП.....	8
2.1.3. ДПС.....	10
2.1.4. „Атака“.....	11
2.2. Извънпарламентарни партии.....	12
2.2.1. Реформаторски блок.....	12
2.2.2. „България без цензура“.....	13
3. Общественото мнение.....	14
4. Основни изводи и прогнози.....	15

1. Политическата ситуация

През изминалото тримесечие политическата ситуация в страната бе силно изострена. Анти-правителствените протести бяха преустановени, но напрежението между управляващи и опозиция остана високо. Отношенията на президента с правителството и Народното събрание продължават да бъдат обтегнати и сложни. Една от причините за това е активизацията на президента. В началото на годината Росен Плевнелиев инициира референдум за изборните правила в страната, като предложи той да се проведе заедно с изборите за Европейски парламент. Президентът предлага в допитването да бъде даден отговор на три въпроса – за въвеждане на задължително гласуване, за въвеждане на електронно дистанционно гласуване по интернет, и за даване на възможност част от депутатите да бъдат избирани мажоритарно. Според Плевнелиев въвеждането на задължително гласуване ще елиминира тежестта на контролирания вот в страната, а електронното гласуване ще даде възможност на българите в чужбина да упражнят по-лесно правото си на глас. Въвеждането на мажоритарен елемент в избирателната система, според президента, ще даде възможност на гражданите да гласуват за личности. Президентът счита, че референдумът трябва да се проведе заедно с изборите за Европейски парламент, защото по този начин би се повишила избирателната активност.

Съгласно конституцията на страната президентът има право да инициира референдум, но крайното решение се взема от Народното събрание. Управляващото мнозинство в лицето на БСП и ДПС обвини президента, че с този

ход той цели да се превърне в активен участник в предстоящата предизборна кампания, помагайки на опозицията. От друга страна, според управляващите, въпросите за задължителното и електронното гласуване са противоконституционни. Според зам. председателя на Народното събрание Мая Манолова (БСП) има решение на Конституционния съд, че гласуването по Интернет не може да гарантира тайната на вота. Председателят на правната комисия в Народното събрание Четин Казак (ДПС) подкрепи думите на Манолова и допълни, че въвеждането на задължително гласуване изисква промяна на Конституцията, защото избирателното право е сред основните права на гражданите и не е задължение.

Народното събрание не се задължава със срок, в който да гласува предложението на президента, поради това управляващите забавиха неговото разглеждане. Законът за прякото участие на гражданите дава възможност при събиране на 500 000 подписа с искане за референдум - той да се проведе задължително. За тази цел бе създаден Инициативен комитет, който да организира подписка с въпросите, предложени от президента. Инициативният комитет бе оглавен от проф. Георги Близнашки и в него се включиха редица интелектуалци, които подкрепяха анти-правителствените протести. Опозицията в лицето на ГЕРБ и Реформаторският блок също подкрепиха подписката. Главно съдействието на ГЕРБ за кратко време бяха събрани над 570 000 подписа, които бяха внесени в Народното събрание. Предстои проверка на валидността на подписите, която по закон може да трае до 3 месеца. На практика идеята референдумът да се проведе заедно с избо-

рите за Европейски парламент няма да се осъществи заради сроковете по неговото организиране.

През февруари, след 9 месечна работа, бе приет новият Изборен кодекс. Той предвижда създаване на постоянно действаща Централна избирателна комисия (ЦИК) с 19 члена с 5 годишен мандат. Ръководството на комисията, състоящо се от председател, двама зам. председатели и секретар, се избира от Народното събрание, а останалите 15 души се назначават от президента по предложение на парламентарно представените партии. Право на по един член в ЦИК получават и партии, които имат депутати в Европейския парламент, но не са представени в Народното събрание. Новият Изборен кодекс дава възможност за преференциално гласуване, с което избирателите ще могат да пренареждат листата. Досега такава възможност имаше единствено при миналите избори за Европейски парламент, но преференцията бе твърде висока – 15% . С новия кодекс този праг е намален на 5%. За първи път се въвежда преференциално гласуване при избори за Народно събрание и за общински съветници с праг на преференцията от 7%. От БСП заявиха, че с тези промени се въвежда на практика мажоритарен елемент, за който настоява и президентът и го призоваха да не налага вето. От опозицията обвиниха управляващите, че новият кодекс почти изцяло наподобява предишния, приет от ГЕРБ.

Президентът наложи вето на някои текстове в Изборния кодекс. Според Плевнелиев въпреки безспорно положителните стъпки, Кодексът не постига устойчива регламентация, която да отразява обществените очаквания. Управляващите упрекнаха президента,

че вето му е чисто политическо и без аргументи. То бе преодоляно с гласовете на БСП, ДПС, „Атака“ и независимите народни представители, напуснали ГЕРБ.

Назначаването на членовете на ЦИК стана повод за нови противоречия между президента и управляващите. По един представител в ЦИК ще имат от НДСВ и Синята коалиция, като партии с депутати в Европейския парламент. От БСП и ДПС настояваха останалите 13 представители, предложени от партиите в Народното събрание да бъдат назначени от президента в пропорцията – 5 за ГЕРБ, 5 за БСП, ДПС – 2, „Атака“ – 1.

Президентът Плевнелиев обаче разреди пропорцията за целия 19 членен състав на ЦИК. ГЕРБ получи 6 представители от квотата на президента, а ДПС един, колкото имат и „Атака“. От ДПС и БСП реагираха остро и обвиниха президента, че е нарушил Изборния кодекс. Мая Манолова дори заяви, че с това свое действие „президентът е обявил война на Народното събрание“. Лидерът на ДПС Лютви Местан обвини президента, че е „подарил един мандат на ГЕРБ, като го е взел от ДПС“. Местан заяви, че няма как ДПС да има толкова членове в ЦИК, колкото има и „Атака“, при положение, че неговата партия има 13 депутати повече.

Като контра-реакция на решението на президента мнозинството в Народното събрание не гласува предложения от ГЕРБ кандидат за зам. председател на ЦИК. Така ЦИК временно остана с 18, вместо с 19 души. Управляващите заявиха, че ЦИК може да заседава и в непълнен състав, тъй като неговите решения се взимат с мнозинство от 2/3. Казусът бе решен след като ДПС се съгласи да подкрепи предложението на ГЕРБ за зам.председател на ЦИК и то бе пре-

гласувано. От БСП и ДПС заявиха, че ще обжалват указа на президента в Конституционния съд.

В началото на февруари ГЕРБ внесе третия вот на недоверие към правителството, заради политиката на управляващите в сектор „Сигурност“. Като мотиви за вота от ГЕРБ посочиха три основни аргумента - неуспехи на правителството в борбата с контрабандата, незадоволителни резултати по проблемите с бежанците и цялостен провал на реформата в сектора.

Вотът бе отхвърлен със 116 гласа на депутатите от БСП и ДПС. Депутатите от „Атака“ гласуваха с „въздържал се“. По време на дебатите премиерът Пламен Орешарски декларира, че кабинетът ще продължи изпълнението на политики по подобряване на системите за сигурност, като правителството ще продължи с реформите в сектора. Той определи мотивите на вота като несъстоятелни и „по-скоро като самокритика при предходни мандати“, визирайки управлението на ГЕРБ.

Лидерът на БСП Сергей Станишев заяви, че ГЕРБ нямат моралното право да внасят вот на тази тема, защото именно сферата на сигурността се е оказала най-големият провал на ГЕРБ. Станишев даде висока оценка на свършеното до момента от правителството в сектора, акцентирайки върху рязкото намаляване на използването на СРС и спиране на репресивните методи от страна на полицията.

Председателят на ДПС Лютви Местан окачестви вота на недоверие като несъстоятелен. Според него обаче той е бил полезен, тъй като българското общество е получило възможност да сравни две принципно различни концепции за ролята на МВР и на силовите структури – тази на бившия вътрешен

министър Цветанов и сегашната при Цветлин Йовчев.

Лидерът на ГЕРБ Бойко Борисов заяви, че вотът е постигнал успех, защото за пореден път е доказал, че правителството е зависимо от „Атака“. Той обяви, че съвсем скоро ГЕРБ ще инициират нов вот на недоверие, защото правителството не се справя добре в нито една сфера.

В началото на февруари президентът Росен Плевнелиев свика на заседание Консултативния съвет за национална сигурност (КСНС), на което бе обсъдено предстоящото подписване на Споразумението за партньорство с ЕС в следващия програмен период. Лидерите на парламентарни партии се обединиха за необходимостта от максимално усвояване на еврофондовете в периода 2014 - 2020 г. Членовете на КСНС приемат, че изпълнението на Споразумението за партньорство с Европейската комисия през следващия програмен период в максимален размер е от важно значение за развитието на страната. Сред основните приоритети в следващия програмен период са: подобряване на достъпа до образованието, намаляване на бедността, постигане на устойчиво развитие, развитие на аграрния отрасъл, подкрепа на иновациите, укрепване на институционалната среда, енергийна сигурност и подобряване на транспорта. КСНС излезе с решение препоръчващо на Министерския съвет да организира и проведе информационна програма за запознаване на гражданите с параметрите за следващия програмен период.

Събитията в Украйна и последвалата криза в Крим бяха сред водещите теми, които рефлектираха върху политическата ситуация в България. Като страна от Черноморския регион, зависима от

доставките на газ от Русия, за България ескалация на кризата би имала тежки икономически последици. От друга страна, в южните региони на Украйна живеят над 300 000 българи, което увеличава допълнително отговорностите на българската държава. В тази връзка бе и посещението в Киев на българския външен министър Кристиан Вигенин, където той потърси гаранции от новото украинско правителство за безопасността и правата на българското малцинство. Вигенин се срещна с изпълняващия длъжността президент на Украйна Александър Турчинов. По време на разговорите българският външен министър заяви, че България подкрепя суверенитета, териториалната цялост и независимостта на Украйна, като очаква новото правителство заедно с международната общност да създаде необходимите условия за намаляване на напрежението и трайна стабилизация на страната. Вигенин изрази удовлетвореност от отказа на Турчинов да подпише решението на Върховната рада на Украйна за отмяна на закона, чрез който се отнема статута на регионални езици на руския език и други езици. По време на престоя си в Киев Вигенин се срещна с представители на българската общност в страната.

В началото на март премиерът Пламен Орешарски свика Съвета по сигурността към Министерски съвет, на който бе обсъдена ситуацията в Крим, както и рисковете за България. На заседанието бе взето решение да бъде създаден кризисен щаб, който да следи отблизо развитието на ситуацията. Опасността от спиране на газовите доставки бе определена като най-сериозната непосредствена икономическа заплаха за България. Орешарски заяви, че Бълга-

рия подкрепя суверенитета и териториалната цялост на Украйна.

Събитията в Крим бяха една от темите в обръщението на президента Росен Плевнелиев към Народното събрание в началото на март. Президентът заяви, че военната намеса в една суверенна държава е неприемлива. В изказването си той изрази опасения от възможността Русия да анексира Крим на базата на противоконституционен местен референдум. Плевнелиев заяви, че трябва да се даде път на дипломатията, в противен случай светът рискува да влезе в нова Студена война.

Събитията в Крим доведоха до силна политизация на темата във вътрешно-политически план и до полярни позиции сред основните партии. Националистите от „Атака“ заявиха, че група фашисти е извършила държавен преврат в Украйна, като е свалила от власт законно избран президент. Сидеров видя зад тези събития „дългата ръка на САЩ“, която по думите му иска да постави „под васална зависимост“ Украйна. В БСП също се чува различни оценки. Депутатът Николай Малинов – издател на партийния вестник „Дума“ и председател на Движение „Русофили“ „честити на всички православни славяни победата в Третата кримска война“, като подчерта, че това е лична позиция, с която не ангажира партията. Депутатът от БСП Георги Кадиев от своя страна заяви, че България трябва да има „балансирана позиция“ като се води от принципа - „никога срещу ЕС, никога срещу Русия“.

Тези изявления доведоха до остри реакции от страна на десните партии. От Реформаторския блок бяха най-крайни и заявиха, че БСП доказва за пореден път, че е „проруска партия“ и „слуга на Кремъл“. От Реформаторския блок се

обявиха за силна реакция от страна на ЕС, включително и за икономически санкции срещу Русия. От ГЕРБ заеха по-балансирана позиция по отношение на санкциите, защото това може да засегне негативно България. Лидерът на ГЕРБ Бойко Борисов заяви, че резултатите от референдума са нелегитимни и че трябва да се намерят пътища за намаляване на напрежението.

От ДПС заявиха, че ситуацията в Украйна ще се нормализира, само тогава когато бъдат отчетени правата на всички малцинства в страната. Според Лютви Местан България трябва да се придържа стриктно към общата позиция на ЕС.

В края на март президентът Плевнелиев свика Консултативния съвет за национална сигурност (КСНС), на който бе обсъдена развитието на кризата в Украйна и произтичащите рискове за България. Лидерът на „Атака“ Волен Сидеров напусна заседанието в знак на несъгласие с обсъжданото становище, като заяви, че България трябва да признае резултатите от референдума, който, по думите му, е бил легитимен.

Останалите участници в КСНС излязоха с единна позиция. В нея се посочва, че България подкрепя суверенитета, единството и териториалната цялост на Украйна. Проведеният на 16 март 2014 г. референдум в Крим е в нарушение на международното право и България не го признава за легитимен. Членовете на КСНС призовават всички страни, които имат участие в кризата, да преустановят провокациите. Изпращането на мисия на ОССЕ в Украйна е важна стъпка за гарантиране на мирното разрешаване на конфликта. България подкрепя подписването на политическата част на споразумението за асоцииране на Украйна с

ЕС. КСНС смята, че диверсификацията на доставките на газ, ускоряването на интерконекторните връзки със съседните страни и газовите находища в Черноморския шелф са безалтернативен национален приоритет. КСНС препоръчва Съветът за сигурност към Министерски съвет да следи процесите и рисковете за страната, а българските институции да поддържат активен диалог с българските общности в Украйна.

2. Състояние и развитие на партийната система

2.1. Тенденции в парламентарно представените политически партии

2.1.1. ГЕРБ

През февруари бе проведена третата Национална конференция на ГЕРБ. Очаквано делегатите преизбраха единодушно Бойко Борисов за лидер на партията с 1102 гласа „за“, без гласове „против“ и „въздържал се“. В организационно отношение бяха извършени няколко съществени промени. Партията вече ще има не един, а трима заместник-председатели. По предложение на лидера Борисов за зам.председатели бяха избрани кмета на София Йорданка Фандъкова и кмета на Бургас Димитър Николов. Двамата са сред най-успешните кметове в страната и се радват на широка обществена подкрепа в градовете, които управляват. С техния избор Борисов се стреми да отвори партията към по-широк кръг избиратели и да промени нейния досегашен облик на лидерска партия.

Досегашният зам.председател Цветан Цветанов запази своя пост. Всъщност това бе един от основните залози на Националната конференция. Цвета-

нов продължава да бъде една от най-негативно възприеманите фигури в ГЕРБ - не само от обществото, но и сред членовете и симпатизантите на партията. Въпреки това очакванията, че Борисов ще се раздели с Цветанов, логично не се оправдаха. Цветанов продължава да бъде важен за ГЕРБ в организационно отношение. Той бе човекът, който работеше най-активно за изграждането на структурите на партията по места. Смята се, че болшинството от ръководителите на местните партийни организации са му лично лоялни, поради това, че са получили постове си благодарение на него. Ето защо едно евентуално отстраняване на Цветанов от ръководството на партията неминуемо щеше да се отрази негативно на ГЕРБ в навечерието на изборите за Европейски парламент. Затова и Борисов не предприе такава рискована стъпка, въпреки многобройните призови в публичното пространство да направи това.

Изборът на двамата нови зам.-председатели обаче е достатъчно красноречив и показателен сигнал за промяната в отношението към Цветанов. В бъдеще неговите правомощия в организационен план ще бъдат по-стеснени. В тази връзка са и промените в партийния устав, който предвиждат по-сериозни отговорности за Изпълнителната комисия. Бойко Борисов заяви, че вече няма да се говори за ГЕРБ като за лидерска партия, а за една демократична организация, в която водещо място ще има Изпълнителната комисия.

Съставът на Изпълнителната комисия бе увеличен от 9 на 11 члена, като в нея бяха избрани лоялни на Борисов лица. Сред тях са и социологът Румяна Бъчварова, която бе началник на кабинета в Министерски съвет по време

на управлението на ГЕРБ. За членове на изпълнителния орган на партията освен новите зам.председатели Йорданка Фандъкова и Димитър Николов, които влизат по право, бяха избрани също така и кмета на Стара Загора Живко Тодоров, заместник-председателят на парламентарната група на партията Цеца Цачева, депутатите Менда Стоянова, Пламен Нунев, Красимир Велчев и Томислав Дончев – все хора от тясното обкръжение на Борисов.

От досегашния състав на комисията отпадат пловдивският кмет Иван Тотев и депутатът Румен Иванов. Още миналата година ръководството напуснаха бившите депутати Павел Димитров и Искра Фидосова, както и бившият лидер на блогоградската организация Костадин Хаджигаяев, който заедно с Павел Димитров се включи в новата партия БАСТА.

На конференцията бе избран и състав на Контролната комисия на ГЕРБ. В нея влизат депутатите Емил Радев, Десислава Танева, Александър Ненков, Цвета Караянчева, Димитър Главчев, Даниела Савеклиева, Николай Мелемов.

Делегатите на националната конференция излязоха с резолюция, с която се обявиха за провеждане на предсрочни парламентарни избори и в подкрепа на референдума за изборните правила, предложен от президента.

През февруари парламентарната група на ГЕРБ бе напусната от депутатите Светлин Танчев и Красимир Стефанов – бивш ръководител на Националната агенция по приходите. Двамата обявиха, че ще останат в парламента като независими депутати, така както направи техния колега Георги Марков, който напусна групата на ГЕРБ през декември миналата година. Като мотиви за напускането бяха

изтъкнати авторитарния стил на работа на парламентарната група и пренебрегването на техните експертни становища. В следствие стана ясно, че двамата ще подпомагат като експерти партията на Николай Барекков „България без цензура“ и ще представляват нейните интереси в Народното събрание.

Ръководството на ГЕРБ окачестви действията на своите досегашни колеги като „непочтени“. Зам.председателят на парламентарната група Красимир Велчев заяви, че би било редно двамата да напуснат парламента и да отстъпят мястото си на следващите ги в партийната листа. Цецка Цачева от своя страна определи напускането на Танчев и Стефанов като поредния акт на „задули-сие“ в българската политика.

Неочаквано парламентарната група на ГЕРБ се раздели с още двама депутати - Доброслав Димитров и Владислав Горанов, които за разлика от Танчев и Стефанов напуснаха Народното събрание. Бившият зам.министър на финансите в кабинета на ГЕРБ Владислав Горанов изтъкна като причина желанието си да запази профила си на експерт, което би било невъзможно, по думите му, ако остане в политиката. Според него в 42-то Народно събрание не може да се прави реална политика и той не може да бъде полезен с експертните си качества. От своя страна Доброслав Димитров заяви, че напуска парламента по лични причини.

В края на март ГЕРБ обяви и първите четирима души от листата си за изборите за Европейски парламент. Това са Томислав Дончев, Андрей Ковачев, Мария Габриел и Владимир Уручев. Водачът на листата Томислав Дончев бе министър по управление на европейските фондове в кабинета на ГЕРБ. Дончев познава

в детайли функционирането на европейските институции и управлението на европейските средства. С неговата номинация се цели да бъде привлечена по-широка периферия в дясното пространство.

Андрей Ковачев, Мария Габриел и Владимир Уручев са досегашни евродепутати от ГЕРБ в групата на ЕНП. И тримата са изключително активни и се ползват с добра репутация в Европейския парламент.

Лидерът на ГЕРБ Бойко Борисов заяви, че целта на партията е спечелване на евроизборите, като това ще бъде стъпка към предсрочни парламентарни избори. Цялата листа на ГЕРБ ще стане известна до средата на април. Борисов заяви, че партията залага на експерти и професионалисти, които не само ще защитават българските интереси, но и ще работят активно за развитието на ЕС.

2.1.2. БСП

Изминалото тримесечие бе изключително напрегнато за БСП във вътрешнопартиен план. Основна причина за това бе обявеното намерение на бившия президент Първанов да възобнови дейността на сдружението АБВ, което ще се яви с отделна листа на евроизборите с водач Ивайло Калфин. Първанов определи това решение като важна стъпка за развитието на левицата в бъдеще. Бившият президент за пореден път разкритикува ръководството на БСП за ситуацията, в която се намира партията. Според Първанов БСП е загубила изборите през 2013 г., но това не е довело до адекватен анализ на причините за този резултат. Вместо това БСП е поела риска да подкрепи правителство на малцинството, превръщайки се в заложник на неясни икономически интереси с цената на

подкрепа от една антиевропейска популистка партия като „Атака“. Първанов заяви, че АБВ няма за цел да разцепи БСП, а да привлече леви избиратели, които левицата е загубила през годините. Той заяви, че в лицето на АБВ БСП ще има естествен партньор вляво и няма да се налага да бъде заложен на партии като ДПС и „Атака“. Първанов разкритикува неясната основа, на която се градят отношенията между БСП и ДПС. Двете партии, по думите му, управляват без коалиционно споразумение, което развива отговорностите и прави коалицията безпринципна, а от това най-големият губещ е БСП. Според Първанов ДПС за пореден път „преяжда с власт“ и това засилва анти-БСП настроенията. Той заяви, че една от най-важните задачи, които си поставя АБВ е да покаже, че не е временна формация, която се създава само за евроизборите, а дългосрочен проект. Първанов отбеляза, че АБВ е проевропейски насочена и ще работи за нов тип политика в България, която да се основава на консенсуса и националния интерес.

Зад проекта на Първанов, освен Ивайло Калфин, застанаха още – бившият вътрешен министър Румен Петков, проф. Борислав Борисов от Университета за национално и световно стопанство, кмета на Перник Росица Янакиева, бившият министър на здравеопазването Евгений Желев. Редица членове на БСП в областите – Монтана, Враца, Плевен и Стара Загора, преминаха към АБВ.

Решението на Първанов и Калфин доведе до остра реакция от БСП. От ръководството на партията обвиниха Първанов, че следва единствено своите лични амбиции и че с действията си цели да разцепи БСП. Първанов и хората около него бяха обвинени, че работят срещу интересите на партията. Сергей

Станишев призова Първанов и Калфин да преосмислят своето решение, защото единственото, което ще постигнат е да „подарят победата“ на ГЕРБ на предстоящите евроизбори.

Напрежението в БСП се изостри още повече след като бяха огласени проучвания на редица социологически агенции, които показват резултат за АБВ между 2% и 7%. Като последица ГЕРБ задмина БСП в електоралните нагласи, което преобърна тенденцията от края на миналата година, която показваше известен превес за социалистите.

В БСП започна вътрешна дискусия какви мерки да предприемат срещу АБВ. Ръководството се обяви за изключване от партията на групата на Първанов, тъй като устава не позволява нейните членове да работят за други листи. Това решение бе забавено във времето поради опасения, че може да има бумерангов ефект за БСП, тъй като Първанов продължава да бъде една от най-авторитетните фигури не само в БСП, но и в българската политика като цяло, показателно за което е и високият му рейтинг в социологическите класации.

Едва в началото на март Националният съвет на БСП излезе с решение за изключване на Георги Първанов от партията. Заедно с бившият президент бяха изключени още – Румен Петков, кметът на Перник Росица Янакиева, Евгений Желев, Емил Константинов (бивш областен и общински председател на БСП в Монтана), Владимир Калчев (бивш общински председател на БСП в Добрич), Бойка Арабаджиева (бивш общински председател на БСП в община Кирково).

В началото на февруари се проведе 48-я конгрес на БСП. На него лидерът на партията Сергей Станишев определи като

основна задача пред партията спечелването на изборите, а пред правителството – реиндустриализацията на страната. Като основни приоритети на управлението той посочи: индустриализация, модернизация и социална държава.

Очаквано една от основните теми на конгреса бе свързана с проекта АБВ. Станишев за пореден път обвини Първанов и Калфин, че работят срещу интересите на левицата. Според него от самото си създаване АБВ е замислено не като дискуссионен форум за управленски идеи или инструмент за разширяване на политическото влияние на левицата, а като ясен политически проект, конкурентен на БСП. Според Станишев предстоящите европейски избори са с голямо значение. Причина за това е сравнителното изравняване на силите между ПЕС и ЕНП. Ето защо всеки глас е от особено значение и затова, по думите на Станишев, е „грехота да се разпиляват“ леви гласове. Той заяви, че всеки, който гласува за АБВ, гласува срещу интересите на левицата, а всеки отнет глас от БСП е глас за ГЕРБ.

В средата на месец март Националният съвет на БСП утвърди и представи листата на левицата за европейските избори. Тя ще бъде оглавена от лидера на партията Сергей Станишев. Следващите позиции са заети съответно от настоящия евродепутат Илияна Йотова, заместник-председателят на партията Георги Пирински, народният представител Петър Курумбашев, Достена Лаверн, която е предложена от леви интелектуалци.

Самият Станишев отбеляза, че няма да става евродепутат. Той заема челното място в листата поради две основни причини – от една страна, според него, това ще има мобилизиращ ефект за членовете и симпатизантите на партията, от

друга - този ход показва неговата ангажираност като лидер на ПЕС към кампанията на европейските социалисти.

2.1.3 ДПС

Наближаващите избори за Европейски парламент доведоха до засилване на критиките към ДПС - като опит на опозиционните формации да привлекат протестния вот. Тези критики се изповядват и от политици в БСП, което стана повод за напрежение между коалиционните партньори. Йордан Цонев заяви, че категорично не приема твърденията, че ДПС преяжда с власт и отправи апел към БСП да спрат с тези спекулации. Според него подобни тези затвърждават анти-ДПС настроенията в обществото. Цонев заяви, че ДПС и БСП имат ясна цел в управлението и трябва да я следват.

Напрежение между двете партии предизвика и несъгласието на БСП да подкрепи предложението на ДПС за промяна в Изборния кодекс, която да даде възможност предизборните кампании да се водят на друг език, освен на български. Председателят на ДПС Лютви Местан заяви, че това е явна дискриминация, която не само, че не защитава българския език, но и откровено го застрашава. Според него така се дава право в други държави, в които живее българско национално малцинство, то да бъде обект на дискриминационно отношение.

Лютви Местан реагира остро и на приета декларация от Националния съвет на БСП за осъждане на езика на омразата, в която ДПС бе поставена редом до ГЕРБ и „Атака“, като партии, които използват подобна реторика.

Въпреки епизодичните изблици на напрежение отношенията между БСП и ДПС остават стабилни.

В средата на февруари в Пловдив се проведе митинг срещу възстановяването на вакъфските имоти, за което Главното мюфтийство в България води съдебни дела. Организираните футболни хулигани счупиха прозорците на Джумая джамия в града. От ДПС окачествиха това като вандалска проява и политическа провокация, която застрашава етно-религиозния мир в страната. Ръководството на ДПС смята, че отговорност за противозаконните прояви носи пловдивския кмет Иван Тотев от ГЕРБ, който е отказал да се съобрази с препоръката на МВР да не разрешава проявата. От ДПС призоваха правителството и правоохранителната система да предприемат всички необходими действия за разкриване на подбудителите и организаторите на проявата.

От ДПС отправиха призив към всички участници в предстоящите европейски избори - вътрешнополитическото противопоставяне да не измества европейската проблематика. Лидерът на партията Лютви Местан призова за позитивна кампания като посочи, че ДПС няма да занимават с „черен пиар“, но ще отговарят на провокациите срещу тях. Според него внушението, че той и партията, която оглавява „държат кормилото на властта“, цели да отпуши анти-ДПС настроеността като през 2009 г., когато ГЕРБ спечели изборите.

Местан заяви, че ДПС е готова за евроизборите и че ще се стреми към спечелване на 4 депутатски мандата. Очаква се партията да обяви окончателно листата със своите кандидати за изборите около 20 април. Най-вероятно листата ще бъде оглавена от евродепутата Филиз Хюсменова.

В началото на март Октай Енимехмедов, който се опита да простреля Ахмед

Доган бе пуснат под домашен арест от съда. Това предизвика остра реакция от страна на ДПС. В декларация пред Народното събрание Лютви Местан определи решението на съда като „облечено в правни тоги пристрастие“. Той обвини съдиите в поръчково правосъдие, без да назове поръчителите. Октай Енимехмедов получи 3 години и половина затвор на първа инстанция за закана за убийство, след като прокуратурата не успя да докаже, че той е извършил опит за убийство.

Съюзът на съдиите в България (ССБ) осъди изказването на Лютви Местан. Съдиите намират като „абсолютно недопустимо от парламентарната трибуна да се коментира правилността на съдебни актове, каквито са невлязла в сила първоинстанционна присъда и окончателното определение, решаващо въпроса за мярката за неотклонение на подсъдим по същото висящо дело“. От съюза припомнят, че принципите на правовата държава и разделението на властите изключват възможността представители на законодателната власт и политически фигури да се произнасят по въпроси, които са от изключителната компетентност на съда.

Висшият съдебен съвет (ВСС) също осъди изказването на Местан, като призова представителите на законодателната и изпълнителната власт, както и всички политици в България, да се въздържат от непремерени изявления, чрез които се поставя под съмнение правораздаването и се внушава недоверие към съда.

2.1.4 „Атака“

В началото на годината Волен Сидеров се забърка в скандал след като влезе в пререкание с френския културен аташе Стефани Дюмортие по време на полет

от София до Варна. Сидеров е влязъл и в словесен спор с един от пътниците, който се е опитал да защити френския дипломат. Скандалът между двамата е продължил и след приземяването на самолета, като на летището Сидеров е нанесъл удар на полицаи, който се е опитвал да успокои депутата.

В отговор на тези деяния от прокуратурата поиска сваляне на депутатския имунитет на Волен Сидеров. Лидерът на Атака ще бъде разследван за нанасяне на лека телесна повреда на полицаи при изпълнение на служебните му задължения, както и за непристойни действия и съпротива срещу орган на властта, изпълняващ задължения по опазване на обществения ред.

В средата на февруари Волен Сидеров постави ултиматум на правителството като заяви, че подкрепата на „Атака“ ще зависи от изпълнението на десет основни искания. Някои от тях са с явна анти-ДПС насоченост и са били поставяни многократно като тематика от „Атака“ през последните години. Като например - настояването за премахване на новините на турски език по Българската национална телевизия; предявяване на претенции към Турция от страна на българското правителство за финансови компенсации за загубените тракийски имоти; отмяна на декларацията от 2012 г., осъждаща Възродителния процес; Народното събрание да признае Османското робство като геноцид.

От „Атака“ настояват още да не се облагат с ДДС лекарствата и учебниците; да се премахне плоският данък; да се развалят договорите с ЕРП-ата и договорите за концесия на злато; да се направи поправка в Закона за бюджета, според която от 1 юли 2014 г. минималната пенсия да стане 500 лв., а ми-

нималната заплата да се изравни със средноевропейската.

„Атака“ предложи промени в Наказателния кодекс, с които да се криминализира публичната демонстрация на хора с хомосексуална ориентация. Предложението предвижда наказание лишаване от свобода и глоба за всеки, който „манифестира публично своята или на други хомосексуална ориентация или принадлежност, чрез организация или участие в митинги, шествия и паради или чрез средствата за масова информация и Интернет.“ Предложението бе отхвърлено от Народното събрание и определено единодушно като крайно хомофобско.

„Атака“ е единствена от основните партии в страната, която се обяви за признаване на резултатите от проведения в Крим референдум. Партията изпрати петима представители от парламентарната си група като наблюдатели по време на референдума. От партията се обявиха категорично „против“ каквито и да било санкции срещу Русия, тъй като според тях това ще доведе до големи икономически загуби за България.

2.2 Извънпарламентарни партии

2.2.1 Реформаторски блок

Социологическите изследвания сочат спад в доверието към Реформаторския блок, което намалява шансовете им да изпратят депутат в Европейския парламент. Причините за това са комплексни. От Реформаторския блок залагаха много на анти-правителствените протести, но не успяха да формулират достатъчно ясни послания към десните избиратели. „Дежурната“ анти-комунистическа реторика отдавна е изчерпана като потенциал и трудно може да бъде моби-

лизационен фактор. От друга страна, латентните противоречия между отделните партии в Блока стават все по видими. Отношението към Меглена Кунева на голяма част от симпатизантите на ДСБ е силно негативно заради това, че бе част от правителството на Станишев, което впоследствие я предложи за еврокомисар.

Отношението на Реформаторския блок към ГЕРБ продължава да бъде противоречиво. Неясните и разнопосочни сигнали – веднъж определящи ГЕРБ като потенциален партньор, а след това – като конкурент и противник, обхващат допълнително потенциалните избиратели на Блока.

В края на март Реформаторският блок също представи листата с кандидати за членове на Европейския парламент. Очаквано тя бе оглавена от председателя на Движение „България на гражданите“ Меглена Кунева. Втори в листата на реформаторите е Светослав Малинов – заместник-председател на ДСБ и настоящ евродепутат. Трети е председателят на СДС Божидар Лукарски. След него в листата се нареждат лидерите на останалите партии в Блока – Корман Исмаилов (НПСД), Николай Ненчев (БЗНС) и Радан Кънев (ДСБ).

От ДСБ призоваха техните симпатизанти да гласуват преференциално – ясен знак за резервите, които имат към Меглена Кунева. Бившият лидер на ДСБ Иван Костов също заяви, че ще използва преференцията. Страховете в ръководството на ДСБ, че ще загубят избиратели поставяйки на първото място Кунева са основателни, затова призивът да се гласува преференциално е опит тези гласове да бъдат задържани. Това обаче вероятно ще засили разнобоя между Движение „България на гражда-

ните“ и ДСБ, което може да повлияе негативно на предизборната кампания на Блока и на неговия резултат.

2.2.2 България без цензура (ББЦ)

Социологическите проучвания на водещи в страната агенции показват нарастваща подкрепа за „България без цензура“ (ББЦ) на бившия журналист, телевизионен водещ и директор на ТВ 7 Николай Барекков. Сондажите показват, че ББЦ има шанс да намери място в Европейския парламент. Барекков доби популярност в периода 2005-2009 г. като водещ в сутрешния блок на БТВ – едно от най-гледаните телевизионни предавания. След напускането на БТВ, той започна работа в ТВ 7 – телевизия, която се свързва в имената на Цветан Василев и Делян Пеевски. В края на миналата година Барекков напусна директорския пост в телевизията и обяви влизането си в политиката.

Барекков определя партията си като центристка, но популизмът е най-характерната ѝ черта. Подобно на други популистки партии в България, които се радваха на успех през последните години, ББЦ критикува целия политически елит в страната и издига идеята за генерална промяна на политическата система. Тази промяна според ББЦ ще се случи след провеждане на мащабна кампания за борба с корупцията, наречена от новата партия операция „Чисти ръце“, търсейки аналогия с Италия в началото на 90-те години на миналия век.

Финансирането на ББЦ е един от неудобните за Барекков въпроси. Той отхвърля обвиненията, че партията му е изцяло корпоративна и се финансира от Пеевски и Цветан Василев.

В края на миналата година ББЦ започна интензивни разговори с ВМРО на Красимир Каракачанов и с лидера

на Земеделски народен съюз (ЗНС) - Румен Йончев за създаване на коалиция. ВМРО е консервативна патриотична формация с добре развити партийни структури. Партията се яви самостоятелно на парламентарните избори през 2013 г. и спечели 1,9 % от гласовете. ЗНС бе коалиционен партньор в „Коалиция за България“ на парламентарните избори през 2013 г, а Йончев доскоро и депутат от парламентарната група на левицата. През февруари той напусна групата и стана независим народен представител.

В края на март между трите формации бе подписано коалиционно споразумение за общо явяване на изборите за Европейски парламент. Към него впоследствие се присъедини и Движение „Гергьовден“.

Бареков все още не е обявил листата си за изборите за европейски парламент, но на няколко пъти даде заявка, че той лично ще я оглави. Той заяви, че няма да става евродепутат, а ще отстъпи мястото си на следващия в листата. Основната цел, която си поставя Бареков е участие в изпълнителната власт в бъдеще. Той се заклани да предизвика предсрочни парламентарни избори, ако „България без цензура“ спечели достатъчно висока подкрепа на евроизборите през май.

3. Общественото мнение

Проучване на агенция „Галъп“ на електоралните нагласи за европейските избори за месец март показва изравняване на силите между двете най-големи партии в страната – ГЕРБ и БСП. За бившите управляващи биха гласували 20,7%, а за социалистите 19,5% от избирателите. На трето място се нарежда ДПС с 6% подкрепа. За новата партия на

Николай Бареков „България без цензура“ биха гласували 5% от избирателите. Реформаторският блок получава 3,1%, което е с близо 2% по-малко в сравнение с последното изследване на „Галъп“, проведено в началото на януари. За националистите от „Атака“ биха гласували - 2,5%, което на този етап изключва възможността партията отново да има представители в Европейския парламент. Конкурентите на „Атака“ за националистическия вот от НФСБ на Валери Симеонов получават 1,9% подкрепа. За АБВ на Георги Първанов биха гласували 2% от избирателите.

В проучването на „Галъп“ са изследвани и нагласите към посочените от президента предложения за промени в изборните правила. Според резултатите половината от запитаните биха гласували „за“ дистанционно гласуване по електронен път, докато 25% отговорят отрицателно. Мажоритарният избор на част от народните представители получава две трети положителни отговори, а 9% са против. Въпросът за задължителното гласуване е доста по-дискусионен - 47% от отговорилите биха гласували с „да“, докато 31% не биха подкрепили предложението. 54% от анкетираните подкрепят идеята на президента с всички бъдещи избори да се провеждат и национални референдуми.

Изследването показва продължаваща тенденция на спад в доверието към правителството – едва 23% одобряват неговата работа, а 70% изпитват недоверие.

Доверието в президента Плевнелиев остава на предишните нива от около 30%. Приблизително толкова има и премиерът Орешарски. Лидерите на двете най-големи партии – Бойко Борисов и Сегрей Станишев се ползват с одобрението на около 20 % от избирателите. В

сравнение с месец януари се наблюдава спад в доверието към Георги Първанов, който се дължи на промяната в мнението на мнозина от привържениците на БСП след решението му за явяване на изборите с отделна листа. Първанов обаче остава сред политическите личности с най-високо одобрение – 25%. Подобна е ситуацията и с другата основна фигура в АБВ - Ивайло Калфин, който се ползва с доверието на 22% от избирателите.

4. Основни изводи и прогнози

1. Политическата ситуация в началото на годината бе динамична и напрегната. Отношенията между основните политически партии в страната остават крайно изострени, като тази тенденция вероятно ще се задълбочава в навечерието на изборите за Европейски парламент. Въпреки спирането на анти-правителствените протести общественото доверие към кабинета на Орешарски продължава да бъде ниско. Парламентарната подкрепа за него на този етап остава стабилна, въпреки епизодичните прекъсвания между БСП и ДПС. Появата на нови политически субекти като АБВ и «България без цензура» правят още по-непредсказуеми изборите на 25 май. Активизацията на президента Плевнелиев с инициирания от него референдум за изборните правила стана поредния повод за конфликт с управляващото мнозинство.

2. Решенията на Националната конференция на ГЕРБ с избора на двама нови зам.-председатели в лицето на Йорданка Фандъкова и Димитър Николов, показват опит за ограничаване влиянието на Цветан Цветанов в партията. Двамата са популярни кметове, които се ползват с одобрението на

широк кръг избиратели, а това може да придаде допълнителен авторитет на партията. От друга страна, с този ход Бойко Борисов прави опит за промяна в облика на ГЕРБ, която е възприемана като лидерска и авторитарна. Напускането на няколко депутати от ГЕРБ показва, че в партията съществуват скрити противоречия и вътрешни борби, които на този етап не излизат на повърхността, вероятно заради приближаващите избори. Въпреки това партията изглежда консолидирана и готова за предизборна битка. Това се дължи и на факта, че липсва друга сериозна алтернатива в дясното пространство.

3. БСП е изправена пред сериозни вътрешнопартийни изпитания в навечерието на предстоящите избори. Решението на Георги Първанов да издигне алтернативна листа, оглавена от Ивайло Калфин, води до отлив на симпатизанти от БСП. Този отлив засега не е съществен, но може да се окаже решаващ за първото място на изборите. А те са изключително важни за БСП, защото могат да предопределят съдбата на правителството. Изразителна победа за ГЕРБ би могла да доведе до предсрочни парламентарни избори. Ако БСП загуби изборите това ще бъде поредния удар върху лидера Станишев и отново ще постави на дневен ред темата за председателството в партията. В опит да постигне максимална степен на консолидация Станишев реши да оглави лично листата на БСП. Така обаче той поема лична отговорност, която при загуба още повече ще го делегитимира като лидер. За Първанов и АБВ успех ще бъде спечелване на място в Европейския парламент. Ако това не се случи обаче Първанов рискува завинаги да остане извън голямата политика в бъдеще.

4. Обвиненията към ДПС, че «преяжда с властта» засилиха анти-ДПС настроенията в обществото. Освен опозицията към тази теза се присъединиха активно АБВ и «България без цензура». Все повече стават и гласовете в БСП, които споделят тази теза. Това доведе до напрежение между коалиционните партньори, което обаче на този етап не се отразява върху подкрепата към правителството. Както винаги досега движението използва анти-ДПС настроенията за да сплоти предизборно своя електорат.

5. С приближаването на изборите «Атака» засили радикалната си популистка реторика. Волен Сидеров за пореден път се замеси в скандал, за което прокуратурата му повдигна обвинения. «Атака» бе единствената от основните партии в страната, която подкрепи резултатите от референдума в Крим. Това само затвърждава битуващите от години съмнения за тесните връзки на партията с политически кръгове в Русия. От друга страна, с този свой ход Волен Сидеров се надява да привлече избиратели, които изпитват симпатии към Русия, поради историческите връзки между двата народа. Вероятно казусът «Крим» ще бъде една от те-

мите, върху които ще акцентира «Атака» в предизборната кампания – особено, ако се стигне до по-сериозни санкции от страна на ЕС към Москва.

6. Реформаторският блок загуби инерция след спирането на анти-правителствените протести. Вече няколко месеца социологическите проучвания показват, че Блокът върви надолу. Слабата медийна и ПР политика маргинализира допълнително «реформаторите» и те останаха встрани от медийното внимание. Оглавяването на листата от Меглена Кунева среща неодобрение сред членската маса и симпатизантите на ДСБ.

7. За разлика от Реформаторския блок новата партия на Николай Бареков «България без цензура» показва по-големи шансове за влизане в ЕП. Бареков разчита на силната подкрепа на медиите свързани с Цветан Василев и Делян Пеевски. Партията на Бареков, подобно на други популистки формации в миналото, е насочила своите усилия към привличане на протестния вот в страната. Реториката на партията наподобява много на тази, която използваше Яне Янев и партията му РЗС, като борбата срещу корупцията и острата критика на политиците на прехода.

За редактора:

Професор, доктор на философските науки, Георги Карасимеонов е преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, директор е на Института за политически и правни изследвания. От 1991 до 1998 г. е председател на Българската асоциация за политически науки.

Контакт: ipls@dir.bg

Издател

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
ул. Княз Борис I 97
1000 София, България
Отговорен редактор:
Регине Шуберт, директор

Заявки

e-mail: office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

Всички текстове са достъпни онлайн

www.fes.bg

Мненията, изразени в тази публикация, принадлежат на автора/авторите и не отразяват непременно позицията на Фондация Фридрих Еберт.